

Przeglądy i komentarze

OŚRODEK INFORMACJI I KULTURY POLSKIEJ W LIPSKU

Powołany na mocy Układu o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy¹ między rządami PRL i NRD Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej (*Polnisches Informations- und Kulturzentrum*) w Lipsku rozpoczął 2 lutego 1969 r. swą działalność na rzecz krzewienia i umacniania przyjaźni między narodem polskim i socjalistycznym narodem niemieckim.

W roku jubileuszu 35-lecia PRL i 30-lecia NRD obchodzi on zatem dziesiątą rocznicę swej działalności. Jego dotychczasowe osiągnięcia spotkały się z dużym uznaniem władz Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Warto więc przypomnieć, jaką rolę odgrywa ten ośrodek w kształtowaniu stosunków między obu narodami i w procesie ich wzajemnego zbliżenia.

Ośrodek Lipski stanowić miał niejako uzupełnienie założonego ponad dziesięć lat wcześniej (1957) Domu Kultury Polskiej w Berlinie, przekształconego następnie w Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej (OIKP). Utworzenie ośrodka w Lipsku wynikało w pewnym stopniu z konieczności, ponieważ berliński OIKP nie był w stanie zaspokoić rosnącego wciąż zapotrzebowania na wyczerpującą informację o Polsce i zainteresowania jej dorobkiem kulturalnym w społeczeństwie NRD. Ośrodek w Berlinie objął swym zasięgiem północną i centralną część NRD, a działalność lipskiego OIKP skierowana jest na siedem południowych okręgów: Lipsk, Drezno, Erfurt, Gera, Halle, Kari-Marx-Stadt, Suhl oraz miasto Lipsk.

Usytuowany w samym sercu miasta — am Brühl — Ośrodek Polski jest jedyną tego typu placówką zagraniczną na terenie Lipska. Mimo pewnych trudności lokalowych (pomieszczenia centrum wydają się niewystarczające w stosunku do zadań, jakie przed nim stoją i obecnej szerokiej działalności) jego efektowny wystrój stanowi dobrą wizytówkę naszego kraju. Odwiedzany jest licznie przez obywateli NRD oraz zagranicznych turystów. Trzon zwiedzających stanowią — jak wynika z danych statystycznych — mieszkańcy saskiej metropolii handlowej (62%). Ogółem w ciągu dziesięciu lat istnienia gośćmi ośrodka, bądź to uczestniczącymi w imprezach przez niego organizowanych, bądź odwiedzającymi salony sprzedaży, było 10,2 miliona osób.

Działalność OIKP, ze względu na specyfikę jego zadań, nie ogranicza się jed-

¹ Chodzi tu o Układ o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy zawarty między rządami PRL i NRD w dniu 15 marca 1967 r.

nie do imprez na terenie Lipska. Wiele inicjatywy podejmuje się także w poszczególnych okręgach (około 52% wszystkich imprez), by w ten sposób objąć zasięgiem oddziaływania jak najszersze kręgi społeczeństwa i różnorodnie jego środowiska. Pracownicy Ośrodka i zapraszani lektorzy przekazują informacje o naszym kraju w większych zakładach pracy w południowej części Niemieckiej Republiki Demokratycznej; organizowane są tam wystawy i projekcje filmowe. Pewną tradycję ma już współpraca z VEB Mansfeldkombinat Niederröblingen, z VEB IFA-Werke Ronneburg, z Chemiekombinat Bitterfeld czy z VEB Thüringer Stahlbau Erfurt. Z polską placówką współdziałają też szkoły partyjne, a także instytucje kulturalne, m. in. Kulturbund der DDR w Zwickau, domy kultury w Grimme, Kamenz czy Lipsku, tzw. Fakultet Robotniczo-Chłopski (*Arbeiter- und Bauern-Fakultät*), przygotowujący młodzież do podjęcia studiów zagranicznych w naszej ojczyźnie.

Ośrodek ma służyć wzajemnemu poznaniu, wzbogacać wiedzę naszych sąsiadów o historii Polski, jej teraźniejszości i perspektywach rozwoju. Drugim jego głównym celem jest rozwój kontaktów i pogłębienie przyjacielskich więzi między obu krajami i narodami, łagodzenie i usuwanie budowanych od wieków uprzedzeń i negatywnych stereotypów, istniejących nadal w świadomości niektórych kręgów społeczeństw NRD i PRL.

Formy działalności nie różnią się zasadniczo od tych, które stosuje Ośrodek w Berlinie czy o podobnym charakterze Ośrodki Kultury i Informacji Niemieckiej Republiki Demokratycznej w Warszawie i Krakowie. W miesięcznych programach OIKP znaleźć można prezentacje filmowe, wieczory muzyczne, wystawy, spotkania autorskie, odczyty i prelekcje.

W Ośrodku Lipskim prowadzi się szeroką działalność na trzech płaszczyznach: kulturalnej (w szeroko pojętym znaczeniu tego słowa), gospodarczo-ekonomicznej oraz handlowej. Taka specyfika pracy odpowiada w dużym stopniu podziałowi kompetencji w strukturze administracyjnej OIKP. Istnieje tu mianowicie dział kulturalny, dział d/s eksportu, promocji gospodarczej i informacji ekonomicznej oraz dział d/s rozpowszechniania prasy, książek i dóbr kultury.

Do najpopularniejszych imprez organizowanych przez lipską placówkę należą projekcje filmowe. Prezentowane są filmy o rozmaitej tematyce, zarówno fabularne, jak i dokumentalne i krótkometrażowe. Wyświetla się je zarówno pod kątem zainteresowań widza dorosłego, jak i — w ramach seansów południowych — młodzieży szkół średnich, a niekiedy najmłodszych — przedszkolaków. W tym ostatnim przypadku triumfy święcił znany animowany serial *Przygody Bolka i Lolka*.

Przeglądając programy OIKP stwierdzić jednak należy, że dobór repertuaru filmowego nie jest reprezentatywny dla naszej sztuki filmowej. Na ekran Ośrodka nie zawsze trafiają nasze najlepsze, a już zdecydowanie rzadko, najnowsze pozycje, co w obliczu faktu, że kina NRD — jak się wydaje — za mało miejsca poświęcają polskiej produkcji filmowej, jest — moim zdaniem — zagadnieniem wartym przedyskutowania.

Inną ważną formę pracy stanowią odczyty i prelekcje obejmujące różne dziedziny życia politycznego, gospodarczego i kulturalnego PRL. Związane są one z aktualnymi wydarzeniami z życia naszego kraju i bratniej NRD. I tak na przykład, w związku z VII Zjazdem PZPR i IX Zjazdem SED przygotowano cykl odczytów, w których położono duży nacisk na zagadnienia współpracy obu państw. Wygłoszono prelekcje na temat aktualnych problemów i zadań rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego w PRL i dalszego pogłębiania przyjaźni i współpracy obu partii, państw i narodów, sytuacji w Polsce po VII Zjeździe i aspektów współ-

pracy, a także m. in. na temat celów i zadań społeczno-gospodarczego rozwoju Polski w bieżącym dziesięcioleciu na tle wytycznych KC PZPR na VII Zjazd. Często omawiane są także zagadnienia wkładu Polski w dzieło umacniania pokoju i pozycji socjalizmu w świecie. W roku ubiegłym wiele miejsca poświęcono problemowi zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego (referentem był doc. Zenobiusz Kozik z Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie). Sprawę wychowania w duchu pokoju w aspekcie Międzynarodowego Roku Dziecka poruszała niedawno na spotkaniach z młodzieżą szkolną NRD Monika Warneńska. Pisarka odwiedziła szkoły noszące imiona dwóch polskich działaczy i bojowników: Juliana Marchlewskiego w Lipsku i Karola Świerczewskiego w Halle-Neustadt.

Tematem wzbudzającym zawsze duże zainteresowanie społeczeństwa NRD są problemy polityki rolnej i rozwoju naszego rolnictwa, stosunek państwa i kościoła, a także polityka kulturalna PRL. Są one związane ze szczególnym uwarunkowaniem realizacji zasad socjalizmu w Polsce, a wynikają ze specyfiki polskiej tradycji historycznej.

Atrakcyjną formę oddziaływania stanowią wystawy o różnorodnym profilu, począwszy od wystaw fotografii artystycznej poświęconej przykładowo powstaniu Huty Katowice poprzez wystawy plakatu politycznego, teatralnego czy filmowego po ekspozycje monograficzne poświęcone Chopinowi, Mickiewiczowi, Dzierżyńskiemu. Na uwagę zasługują też najnowsze prezentacje współczesnego malarstwa i grafiki organizowane w ramach współpracy z Biurem Wystaw Artystycznych w Łodzi, a także ciesząca się ogromnym powodzeniem w marcu tego roku wystawa „Piękno w naszym domu”, będąca przeglądem mebli stylowych oraz elementów wyposażenia wnętrz mieszkalnych produkcji Spółdzielni Rzemiosła Artystycznego w Poznaniu.

Dużo miejsca w niewielkiej sali wystawowej poświęca się sztuce ludowej. W lutym tego roku odbyła się wystawa rzemiosła kowalskiego i stolarskiego, tkalniny, ceramiki oraz rzeźby ludowej z regionów Polski południowej połączona z występami zespołów folklorystycznych i pokazem rzemiosła. W latach ubiegłych miały miejsce m. in. wystawa jedynych w Europie zabawek ludowych, ekspozycja ręcznie malowanej porcelany z regionu opolskiego oraz fajansu wrocławskiego. Ekspozycje te połączone ze sprzedażą cieszyły się dużym powodzeniem. Zainteresowanie wśród naszych sąsiadów wzbudzają każdorazowo, ze względu na atrakcyjność prezentowanych modeli i wzorów, wystawy konfekcji i tkanin, którym patronuje CHZ Textilimpex z Łodzi. Dyrekcja Ośrodka pragnie łączyć je z pokazami mody.

Wartościową inicjatywą są organizowane tradycyjnie od wielu lat przy współpracy z Towarzystwem Szopenowskim NRD i Związkiem Kultury (*Kulturbund der DDR*) sobotnie koncerty, skupiające stałe grono melomanów, miłośników zwłaszcza muzyki fortepianowej, w szczególności utworów F. Chopina. Gościli w Lipsku: Halina Czerny-Stefańska, Lidia Kozubek i Piotr Paleczny. Wykonawcami byli też niejednokrotnie artyści niemieccy. Kilka wieczorów poświęcono również młodym talentom. Była to ciekawa konfrontacja pianistyki polskiej z pianistami Niemieckiej Republiki Demokratycznej, którzy kształcili się w naszym kraju. Dużym zainteresowaniem cieszyły się też występy Tria Barokowego oraz Tria Wawelskiego z Krakowa.

Stali bywalcy polskiej placówki mieli okazję spotkać się z wybitnymi przedstawicielami polskiego świata kultury, wywodzącymi się w większości ze środowiska krakowskiego, takimi jak historyk sztuki — Wiktor Zin, kompozytor — Krzysztof Penderecki, grafik — Tadeusz Kulisiewicz. W miesiącu jubileuszowym OIKP zaprezentował natomiast dorobek znanego rzeźbiarza Mariana Koniecznego. Lipsk

z Krakowem wiązą bowiem szczególnie bliskie kontakty. Są to miasta partnerskie, współpracujące z sobą i rozwijające szeroką wymianę na polu naukowym, artystycznym, współdziałające na szczeblu instancji partyjnych, wojewódzkich, miejskich, poszczególnych placówek kulturalnych, naukowych, zakładów przemysłowych. Zacieśnienie tej współpracy między miastami znajduje swój wyraz w organizowanych co cztery lata „Dniach Krakowa w Lipsku”, a także „Dniach Lipska w Krakowie”. W organizację tych pierwszych wnosi swój istotny wkład także tutejszy OIKP.

Wypróbowaną formą działalności polskiej placówki są „Dni Kultury Polskiej” i „Dni Przyjaźni między PRL i NRD”, jako imprezy ukazujące całokształt dorobku Polski, urządzane corocznie w poszczególnych miastach i powiatach południowych regionów Niemieckiej Republiki Demokratycznej, często w połączeniu z kiermaszem polskiej sztuki ludowej.

Odbywające się w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Lipsku w ramach współpracy z placówkami naukowymi i instytucjami sympozja czy konferencje dotyczące problemów techniki i gospodarki (na przykład w marcu bieżącego roku miało miejsce dwudniowe sympozjum naukowe zorganizowane wspólnie z *Kammer der Technik der DDR*) służą pogłębieniu informacji o najnowszych osiągnięciach na tym polu, sprzyjają nawiązywaniu kontaktów handlowych i pobudzają inicjatywę współpracy. Interesująca akcja „Dni Polskiej Gospodarki i Techniki w NRD” połączona z przeglądem polskich publikacji naukowo-technicznych przebiegała pod hasłem *PRL—NRD, wspólne idee — wspólne cele*.

Oprócz wyżej wymienionych zadań Ośrodek zajmuje się też propagowaniem polskiego piśmiennictwa. Do dyspozycji czytelników znajduje się w tutejszej bibliotece pełen asortyment wydawnictw prasowych, albumy, broszury, foldery oraz kilka tysięcy książek polskich autorów w oryginale i po części w przekładzie niemieckim, pozycje leksykograficzne i encyklopedyczne. Z biblioteki korzysta około 300 stałych czytelników. Oprócz tego można także uzyskać informacje na temat naszego kraju, przy czym pytania zainteresowanych dotyczą najczęściej spraw wynikających z żywo rozwijającej się turystyki indywidualnej. Po tego typu informacje zgłasza się w ciągu roku 8 - 10 tys. zainteresowanych.

Ośrodek organizuje też kursy języka polskiego dla początkujących oraz zajęcia konwersacyjne. Prowadzą je doświadczeni lektorzy z Uniwersytetu Karola Marxa, a uczestniczy w nich rocznie ponad 100 słuchaczy.

Oceniając działalność kulturalną OIKP z perspektywy dziesięciu lat, można zauważyć pewną dominację sztuk plastycznych, a także w dużej mierze muzyki (głównie instrumentalnej) nad innymi formami przekazu artystycznego. Za mało, moim zdaniem, rozwinięta jest działalność w dziedzinie propagowania literatury. Dopiero niedawno zainicjowano cykl spotkań z polskimi pisarzami. Pierwszy zaprezentował się tutejszej publiczności Leszek Prorok, autor tłumaczonej na język niemiecki powieści *Wyspiarze (Die Inselbewohner)*. Żywe zainteresowanie wieczorem autorskim potwierdza potrzebę rozwijania tego typu spotkań i świadczy o tym, że publiczność NRD pragnie zapoznać się z naszym współczesnym dorobkiem literackim. Ma ona także swoich ulubieńców, do których należy z pewnością Stanisław Lem.

Warto byłoby może bardziej propagować nowości wydawnicze, jakie w danym kwartale czy półroczu otrzymuje biblioteka Ośrodka, aby zachęcić czytelnika niemieckiego do lektury polskiej książki, przygotować przy współpracy wydawnictw NRD (*Volk und Welt, Aufbau-Verlag, Paul-List-Verlag*) wystawy polskiej literatury ostatniego dziesięciolecia w przekładzie na język niemiecki, organizować spotkania z jej tłumaczami. Dotychczas tego typu działalność — w opinii osób interesujących

się Polską, jak i mojej — była raczej niezadowolająca. Należałoby podjąć działania mające na celu uatrakcyjnienie prezentacji, poświęcić więcej miejsca dorobkowi najmłodszego pokolenia malarzy, grafików, pisarzy, poetów, aby w ten sposób zainteresować i skupiać wokół siebie większe grono młodzieży, szczególnie studiującej, bratniego kraju. W tym zakresie istnieje jeszcze dużo nie wykorzystanych możliwości.

W Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej bardzo dużą frekwencją cieszy się dział handlowy, mały salon sprzedaży, w którym nabyć można oprócz wyrobów sztuki ludowej także książki, mapy, prasę, plakaty, wydawnictwa nutowe, płyty gramofonowe i inne. Obroty jego znacznie przewyższają obroty handlowe salonu berlińskiego. Szczególnym popytem cieszą się meble stylizowane i ludowe wyroby ceramiczne.

Dział handlowy prowadzi też sprzedaż wysyłkową książek, płyt i innych towarów, przyjmuje abonament na polskie wydawnictwa prasowe, organizuje wystawy połączone z kiermaszem sztuki ludowej. Z usług jego skorzystało dotychczas 2 610 tys. osób, z czego zdecydowana większość to mieszkańcy Lipska (1 700 tys.).

Trudno byłoby wymienić wszystkie imprezy, jakie w ciągu dziesięciu lat swego istnienia przygotował Ośrodek Informacji i Kultury Polskiej w Lipsku. Było ich bowiem prawie 10 tys., a uczestniczyło w nich 7 450 tys. widzów i słuchaczy. Ośrodek może rozwijać działalność dzięki pomocy i poparciu instancji partyjnych, władz miejskich i okręgowych oraz organizacji społecznych i kulturalnych Lipska.

Przyjaciele Polski, miłośnicy jej języka, młodzież szkolna pracująca w kołach zainteresowań (jak na przykład *Arbeitsgruppe Polen* przy Domu Młodych Pionierów w Lipsku), studenci (przeważnie slawistyki), przedstawiciele świata artystyczno-twórczego, członkowie Związku Tłumaczy, dziennikarze, a także tutejsza dość liczna Polonia, często też zagraniczni turyści, goście targowi wysoko cenią sobie działalność Ośrodka. Również władze centralne Niemieckiej Republiki Demokratycznej doceniają wagę i rolę Ośrodka jako instytucji służącej wzajemnemu poznaniu i zbliżeniu społeczeństw dwóch sąsiadujących bratnich krajów socjalistycznych.

W uznaniu zasług przyznano Ośrodkowi Informacji i Kultury Polskiej w Lipsku za jego dziesięcioletnią działalność wysokie odznaczenie NRD, Złotą Gwiazdę Przyjaźni między Narodami.

Iwona May

KRYTYCY NRD O WSPÓŁCZESNYM TEATRZE POLSKIM

„Theater der Zeit” jest czasopismem wydawanym przez Związek Twórców Teatru NRD; zawiera głównie omówienia aktualnego repertuaru poszczególnych scen teatralnych na terenie NRD, ponadto artykuły zajmujące się krytyką teatralną, historią teatru, recenzje, polemiki, informacje dotyczące życia teatralnego za granicą, szczegółowe plany repertuarowe teatrów NRD na najbliższy sezon oraz kalendarium przewidzianych w nadchodzącym czasie premier. Czasopismo to ma więc przede wszystkim charakter informacyjny i stanowi pewnego rodzaju magazyn aktualności życia teatralnego w NRD. Istotne znaczenie dla czytelników w NRD mają także omówienia na łamach tego pisma ważniejszych wydarzeń teatralnych w innych państwach, m. in. Polsce, Czechosłowacji, ZSRR. Pomimo iż takie omó-